

סימן קכ"ב - הלכות תענית אסתר ומקרא מגילה שלחן ערוך המקוצר - אורח חיים חלק ג'

- [א] משנכנס אדר, מרבין בשמחה. וישראל שיש לו דין ודברים עם גוי, ידון עמו בחודש זה שמזלו חזק {א}. וביום ז' באדר שהוא יום פטירת משה רבינו ע"ה, אין מנהג אצלינו להתענות, וגם אין עושים אז שום לימוד מיוחד {ב}:
- [ב] בימי מרדכי ואסתר נקהלו היהודים בשלשה עשר לחודש אדר לעמוד על נפשם ולהינקם מאויביהם, והיו צריכין לבקש רחמים מאת ה' יתברך שיעזרם. ומצינו שכאשר היו ישראל במלחמה, התענו שיעזרם ה', וגם משה רבינו עליו השלום ביום שנלחם עם עמלק התענה, ואם כן מסתמא גם אז בימי מרדכי ואסתר התענו ביום י"ג באדר. ולכן קיבלו עליהם כל ישראל יום זה לתענית ציבור ונקרא תענית אסתר, כדי לזכור שהבורא יתברך רואה ושומע תפילת כל איש בעת צרתו, כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו כמו שעשה לאבותינו בימים ההם {ג}. ומכל מקום אין תענית זו חובה כל כך כמו ארבע תעניות שכתובים במקרא, ולכן יש להקל בה לא רק למעוברים ומניקות, ולחולה שאין בו סכנה, וכן לילודת שאינה מניקה כל שלושים יום {ו} ואינם צריכים לפרוע התענית ביום אחר, כדלעיל סימן ק"ב סעיף ז', אלא אפילו רק כואבי עינים אם הם מצטערים הרבה לא יתענו, אלא שהם צריכים לפרוע את התענית ביום אחר. וגם חתן וכלה בתוך שבועת ימי המשחה שלהם, אינם צריכים להתענות, וא"צ גם לפרוע. אבל שאר הבריאם, לא יפרשו מן הצבור. ואפילו מי שהולך בדרך וקשה עליו התענית, מכל מקום צריך להתענות {ד}:
- [ג] סדר התפילות בתענית אסתר, מובא כבר בסידורים. ובמנחה, אין אומרים נפילת פנים, מפני שהוא ערב פורים {ה}, ולכן גם בהוצאת ס"ת אין לומר אל ארך אפים, אלא יהי י"י אלהינו עמנו וגו' {ו}:
- [ד] אם חל פורים ביום ראשון, מקדימים להתענות ביום חמישי. ואם יש אז ברית מילה, יעשו את הסעודה בלילה. אבל בעלי הברית דהיינו הסנדק והמוהל ואבי הבן, מותרין לאכול ביום {דוקא באופן זה שאינו בזמנו אלא מוקדם}, ואין צריכין להתענות ביום ששי. אבל אדם אחר ששכח ואכל ביום חמישי, יתענה ביום ששי {ז}:
- [ה] לכבוד יום פורים ומצות קריאת המגילה, צריך ללבוש בגדים חשובים או בגדי שבת מבערב. ואם מתפללים מנחה סמוך לערבית, ילבשם לפני מנחה {ח}. אחרי מנחה אומרים מזמור תפילה לעני וגו' ואם יש עוד פנאי אומרים מזמור למנצח על אילת השחר וגו' {ט} ומתפללים ערבית. ואחרי שמסיימים עלינו לשבח קורין את המגילה, כך הוא מנהג הבלדי. ובשאינו נוהגים לומר אחר י"ח של ערבית חצי קדיש, ואז קוראים את המגילה ואומ' ואתה קדוש וגו' ואח"כ קדיש תתקבל וכו' כמובא בסידורים {י}:
- [ו] כשחל פורים במוצאי שבת, יש מצריכים לברך בורא מאורי האש קודם קריאת המגילה, כדי שלא ייהנה מן האור בלא ברכה. ואין מנהגינו כן. אלא מסדרין אותה אחר כך על הכוס עם שאר ברכות כבשאר מוצאי שבתות {יא}. ולעניין טלטול המגילה, עיין לקמן סעיף כ"ה:
- [ז] מה שנוהגין בשאר קהילות ליתן לעניים קודם פורים "זכר למחצית השקל", לא נהגו בחימן, כי חיוב זה אינו אלא בזמן בית המקדש {יב}. ומכל מקום בזמנינו טוב לעשות כן לחיזוק הישיבות ושאר מוסדות התורה הזקוקים לעזרה, כי הם חיינו ואורך ימינו {יג}:
- [ח] בפורים, ערבית שחרית ומנחה, ובברכת המזון, אומרים על הנסים {יד}. ואם שכח, דינו כמו בחנוכה כדלעיל סימן ק"כ סעיף כ"ה:
- [ט] גם הנשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס {טו}, ולכן צריכות הן ללכת לעזרת נשים שבבית הכנסת. ואם אינן הולכות, או שבעזרה אי אפשר לשמוע היטב מבלי לאבד אפילו תיבה אחת, צריך לקרות לפנייהן בבית בברכות תחילה וסוף, וצריך להזהירן שלא יפסיקו בדיבור ושלא יסיחו דעתן כלל. [ונוסח הברכה להן, הוא "על מקרא מגילה" כמו האנשים, כדלקמן סעיף כ"ד. וברכה אחרונה, אומר גם כשהיא אשה יחידית, לפי המבואר לקמן סעיף י"א, וכן המנהג {טז}]. ואם אינן נוהרות, יקרא בלא הברכות {יז}. וגם את הקטנים והקטנות חייבים לחנך שישמעו קריאת המגילה.

ומכל־מקום לא יביאו לבית־הכנסת קטנים ביותר שמבלבלים דעת השומעים {יח}:

[י] בליל פורים אסור לקרות המגילה קודם צאת הכוכבים, גם למי שמצטער הרבה מחמת התענית. אעפ"י שיש מתירים לקרותה קצת מבעוד יום כדי להקל על החולים והמעובדות שמתענים, מנהגינו להחמיר עד שיהיה לילה ממש {יט}. אך יכולים הם לטעום קצת קודם המגילה, כגון קפה ושאר משקין עד שיעור כביצה או פת כביצה, כדי להתחזק מעט מחולשת התענית {כ}:

[יא] מצוה מן המובחר לשמוע קריאת המגילה בבית־הכנסת במקום שיש ריבוי אנשים, משום דברב־עם הדרת מלך־כא. ולכל הפחות ישתדל לשמוע אותה במניין עשרה, ואם אי אפשר לקרותה במניין, יקרא אותה כל יחיד לעצמו מתוך מגילה כשרה עם הברכות שלפניה {כב} ואפילו הברכה שלאחריה {כג}. ואם אחד יודע לקרותה והשאר אינם יודעים, יקרא זה שהוא יודע והם ישמעו ויוציאים ידי חובתם אף על פי שאינם עשרה {כד}:

[יב] כל הקהל יושבים בשעת קריאת המגילה, ובכלל זה בזמן הברכות, ורק הש"צ עומד מפני כבוד הציבור {כה}. ואין מנהגינו להעמיד שני אנשים אחד מימינו ואחד משמאלו, רק הוא לבדו עומד {כו}. וקודם הברכות מנהגינו שהוא קורא פסוקים שתחילתם חסד־י"י אזכיר וגו' שתיקנום חכמי תימן הראשונים, לזכרון הנסים שעשה עמנו המקום ברוך־הוא מאז ומעולם, וגם בזמן הזה וכן לעתיד לבא {כז}. ומברך שלוש ברכות, על מקרא מגילה, שעשה נסים, ושהחיינו. וביום מנהגינו שלא לחזור ולברך שהחיינו {כח}. ומתחיל לקרות, וכל דף ודף שקרא, אינו גוללו כספר־תורה, אלא פושטו כאגרת ומניחו לידו לצד הקרקע להראות הנס, כך הוא מנהגינו (ולא כהנהגין לפשטה כולה קודם הקריאה ולכפלה דף על דף) {כט}. והשומעים אינם צריכים לפשטה, וכן הוא המנהג שאינם פושטים {ל}. ולא נהגו כלל לעשות מטפחת למגילה כמו ספר־תורה, אלא אוחזין (הגויל או הקלף) בידים {לא}:

[יג] מנהגינו לקרות המגילה בנעימה עריבה ומהירה {לב} בדקדוק אותיותיה נקודותיה וטעמיה. ובין פסוק לפסוק אין נושמים {לג}, ואפילו בין פרשה לפרשה, אלא מנעים בטעם שלפני סוף הפסוק, ומסמיך אותו לפסוק שאחריו. וכל זה גם בפסוקי חסדי וגו' שנוהגים לומר מקודם הברכות. ופסוקי הגאולה שקורין הקהל יחד בקול רם (עיין לקמן סוף סעיף כ"ג), אומרים אותן בנעימה יתירה ובמיתון, הן הקהל והן הש"צ {לד}. ואלו הן, איש יהודי וגו' ויתלו את המן וגו' ליהודים היתה אורה ושמחה וגו' כי מרדכי היהודי וגו'. ורבים נוהגים גם פסוק ומרדכי יצא וגו', ויש נוהגים גם פסוק כי גדול מרדכי וגו' {לה}:

[יד] לאחר קריאתה, גוללה כולה ומניחה לפניו, ואח"כ מברך ברכת האל הרב את ריבנו וכו', ויש אומרים שיכול לגלול אחר הברכה. ויש נוהגים שהש"צ נותנה לאַחַר לגללה בעוד שהוא מברך {לו}. (אם אָבַל בתוך שנים־עשר חודש על אביו או אמו קורא את המגילה, יש אומרים שיברך אַחֲרֵי את הברכות משום ברכת שהחיינו. ורבים חולקים וסוברים שרשאי הוא לברך בעצמו גם ברכת שהחיינו, וכן עיקר {לז}):

[טו] יש מקומות נוהגין שהקהל עונים אמן על כל פרט ופרט מברכה אחרונה, דהיינו האל הרב את ריבנו (אמן) והדן את דיננו (אמן) וכו' {לח}:

[טז] אחר ברכה אחרונה, אומר ארור המן, והקהל עונים ברוך מרדכי. על זו הדרך ג' פעמים. אח"כ אומר ברוך מרדכי, והם עונים ארור המן על זו הדרך ג"פ. וכן ארורה זרש, ברוכה אסתר. ארורים אויבים, ברוכים ישראל. ומסיים וגם חרבונה זכור לטוב {טז}. ואמירת ארור המן, בחטיפה ובקצרה. וברוך מרדכי, בנעימה ובאריכות. וכן כולם {מ}. ולפי מנהג הבלדי אומרים אח"כ שיר המעלות לדוד, לולי י"י שהיה לנו וגו' ר' חנניא בן עקשיא, וקדיש דרבנן {מא}:

[יז] יש אומרים שבברכת שהחיינו, יכוונו גם על מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים. וכן שליח ציבור צריך לכוון להוציא את הצבור גם על מצוות אלו {מב}:

[יח] הקורא את המגילה, צריך לכוון להוציא את כל השומעים. וגם השומע צריך לכוון לצאת ולשמוע כל תיבה ותיבה. שאפילו אם רק תיבה אחת לא שמע, אינו יוצא. ומכל מקום ראוי ונכון שיקנה כל אחד מגילה כשרה והדורה, מהונו ומכספו. וצריכים הקהל לשתוק ולכוון דעתם לקריאת הש"צ. ואסור להם לקרות עמו מתוך ספר (כגון המגילות הנדפסות בחומשים) או מגילה, לפי שאין מגילותיהם כשרות כמגילת הש"צ (ועיין עוד לקמן סעיף כ"ג). רק תיבה אחת או יותר שלא שמע ממנו, יקרא מיד מתוך המגילה או הספר שלפניו אעפ"י שהם פסולים {מג}. (אם עדיין לא בירכו על הלבנה ונראתה בשעת קריאת המגילה, עיין לעיל סימן ע"ט סעיף י'):

[יט] צריך הקורא לומר את עשרת בני המן וגם תיבת עשרת, הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד, ונוהגין

לכתחילה לומר מן חמש מאות איש ואת פרשנדתא וגו' הכל בנשימה אחת. ובדיעבד אפילו הפסיק וגשם בין עשרת בני המן, יצא. (ואין אצלינו המנהג שנהגו באיזה קהילות שכל הקהל אומרים עשרת בני המן, אלא הקורא אומרם לבדו{מד}). הוי"ו של ויזתא, מאריך בקריאתה. וראוי שיגביה הקול באמירת בלילה ההוא נדדה וגו', כי שם מתחיל עיקר הנס. ולנענע את המגילה באמירת האגרת הזאת{מה}:

[כ] מנהג הראשונים בקהילותינו היה לכתוב עשרת בני המן בחלק העליון של־דף, ותחתיו כותבים שיטות אחרות{מו}. ובדורות האחרונים פשט המנהג לכתוב עשרת בני המן בדף בפני עצמו ובאותיות גדולות. כמו־כן מנהג הראשונים היה לסיים כל דף בסוף פסוק, כמו שהוא בספרי־תורה דידן. ובדורות האחרונים רבים נהגו לפתוח כל דף בתיבת המלך{מז}: [כא] מקובל אצלינו מימי־קדם, לכתוב בסימן ח' פסוק י"א להשמיד ולהרג בוא"ו בתחילת התיבה, ובסימן ט' פסוק ב' ואיש לא עמד לפנייהם בלמ"ד, לא בפניהם בבי"ת. וכן הוא העיקר והנכון, והגירסאות האחרות מוטעות, ולכן אין צריכין לחזור ולקרות ב' פעמים כשתי הגירסאות, כמו שהנהיגו מקרוב בשאר קהילות ישראל. מלבד זה יש עוד שינויים במסורת הספרים שלנו, ואלו הן. בסימן א' פסוק ט' גם וּשְׁתִּי, אין ריוח פרשה, אלא לפני הפסוק שאחריו ביום השביעי. בסימן ו' פסוק ט' והלבישו, מלא יו"ד. ותוסף אסתר (ח', ג'), אין ריוח פרשה. אָרְדִּי (ט', ט'), חסר יו"ד אחר הרי"ש. ומשלח, חסר וא"ו אחר הלמ"ד, בסימן ט' פסוק י"ט ובפסוק כ"ב. לקים ביו"ד אחת, שם בפסוק כ"א ובפסוק ל"א{מח}: [כב] כל פרשיות מגילת אסתר הן סתומות, ואין אפילו אחת פתוחה{מט}. וצריך לזהר לעשות עמוד של־עץ ולתפרו בסוף המגילה. ובדיעבד אין זה מעכב{נ}. ומנהגינו דרך־כלל שאין עושין תגין במגילה{נא}:

[כג] מי שיש לפניו מגילה פסולה או חוקש, לא יקרא עם השליח ציבור, כי אם הוא קורא אינו יכול לכוון לשמוע מן השליח ציבור. ואפילו אם הוא יכוין, שמא ישמע אחר מה שהוא קורא ולא יכוין לקריאת השליח ציבור (ועיין עוד לעיל סעיף י"ח). וכן לא יסייע שום אדם בעל פה לשליח ציבור. ולכן אותם פסוקי גאולה שאומרים הקהל בקול רם (כדלעיל סעיף י"ג), צריך השליח ציבור לחזור ולקרותם מתוך המגילה הכשרה{נב}. ויש נוהגים שהש"צ אומרם תחילה ואח"כ הקהל{נג}: [כד] מי שכבר יצא בקריאת המגילה וקורא להוציא אחר, אם זה שהוא צריך לצאת יודע בעצמו לברך את הברכות, עדיף שיברך הוא בעצמו. ונוסח הברכה הוא "על מקרא מגילה", גם כשקורא לנשים או אם קוראות (או על כל פנים מברכות) הן לעצמן, ולא כדעת האומרים שבאופן זה הנוסח הוא "לשמוע מגילה"{נד}:

[כה] בשבת (שאין פורים) מותר לטלטל את המגילה, שהרי אפשר לקרות בה. ומכל מקום אם חל פורים ביום ראשון, אין להביא בשבת את המגילה לבית־הכנסת, אפילו בעיר שהיא מתוקנת בעירובין, משום דהוי מכלין משבת לחול. ולכן יש לאחר אז את התפילה, ועל־ידי־זה יוכלו להביאה לביהכ"נ אחר שיאמרו ברוך המבדיל בין קדש לחול. וכשאי אפשר, יביאנה מבעוד יום ויקראו בה מעט{נה}:

[כו] ציבור שאין להם מי שידע לקרוא את המגילה עם הטעמים כראוי, יכול לקרות גם בלא טעמים, רק שיקרא את התיבות כראוי שלא ישתנה העניין, שאם קרא במקום ומרדכי יושב, יושב, או במקום והמן נפל, נפל, ויקרב ויקרב, וכדומה, יש אומרים שאפילו בדיעבד לא יצא{נו}. ויכולין לצורך זה לעשות במגילה נקודות וטעמים שיקרא כהוגן, כיון שהוא שעת הדוחק, והכי עדיף טפי ממה שיקרא אחר מתוך החוקש בלחש, דכיון שזה הקורא מתוך החוקש אפילו הוא קורא בלחש אינו יכול לכוון דעתו שישמע מהשליח ציבור, ונמצא שקרא רק מתוך החומש ואינו יוצא. ואם אירע כך, צריך לחזור ולשמעה מתוך מגילה כשרה{נז}:

[כז] אם אין להם מגילה כשרה כדינה, מכל מקום אם היא כתובה על גויל או קלף כהלכתה רק שחסרות איזה תיבות באמצעה, כיון שלא חסר בה עניין אחד שלם יכולין לקרות מתוכה עם הברכות, והטעות יקרא הקורא על־פה, או יאמר אחר לפניו בלחש מתוך החומש. אבל אם אין להם מגילה כלל או שחסר בה עניין אחד שלם, או שחסר בה בתחילה או בסוף, קורין מתוך החומש כל אחד בפני עצמו ואין מברכין. ויחיד שאין לו רק מגילה פסולה, קורא בה בלא ברכות{נח}: [כח] מנהגינו כדעת הפוסקים{נט} הסוברים שכל דברי אבילות נוהגים בפורים, כגון איסור רחיצה, וחליצת מנעלים, וישיבה על־גבי קרקע, ועטיפת הראש. וכן אומרים לאבלים נוסח הניחום כבשאר הימים. ואסור להם לצאת מפתח ביתם. אלא מקצת הקהל באים להתפלל אצלם, ולא רק בערבית אלא גם בשחרית, וקוראים שם את המגילה{ס}. וצריכים הם לילך אחר כך לבית־הכנסת להוציא ספר־תורה ולקרות בו תלתא גוברי פרשת ויבא עמלק{סא}:

[כט] מי שמת לו מת בתענית אסתר, ובלילה הוא אונן קודם הקבורה, ישמע קריאת המגילה מאחר, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין, כי בלילה אין חיוב במשתה (עיין לקמן סימן קכ"ג סעיף ה'). וביום לאחר היציאה מבית־הכנסת קוברין את המת,

ואחר כך יתפלל ויקרא את המגילה או ישמע מאחר. ואם שמע קריאת המגילה קודם הקבורה, יצא. ומכל מקום נכון שיחזור ויקרא בלא ברכות. ותפילין לא יניח אפילו אחר הקבורה, כיון שהוא יום ראשון באבלו. אוגן בפורים, ביום מותר בבשר וביין, אפילו למנהגינו שאבילות נוהג כדלעיל סעיף כ"ח {סב}:

[ל] בשחרית פורים, משכימין לבית הכנסת כרגיל. לאחר שמונה עשרה אומר חצי קדיש, וקורין בתורה בפרשת ויבא עמלק תלתא גוברי, ובשאמי נוהגין שכופל השלישי פסוק ויאמר כי יד וגו' כדי להשלים עשרה פסוקים {סג}. ובבלדי אין נוהגים כן, לפי שעמלק גרם להיות השם והכסא חסרים, כך פרשתו חסירה {סד}. ואומר אחר כך חצי קדיש. ומחזיר ס"ת ומשלימין התפילה, ואחר שיר של יום אומרים (בבלדי) שיר מזמור לאסף אלהים אל דמי לך. ואחרי עלינו לשבח, קורין את המגילה כפי הסדר שבלילה. ובשאמי קורין את המגילה לפני ובא לציון בעוד הס"ת על התיבה {סה}. ואומרים (בשאמי) אחר שיר של יום, מזמור למנצח על אילת השחר. ויש מהשאמי שמדלגין שיר של יום {סו}:

[לא] אין לחלוץ את התפילין עד לאחר קריאת המגילה, משום דכתיב בה ויקר {סז}, ודרשינן אלו תפילין {סח}. ולכן טוב לנשק אז את התפילין {סט}. וכן יש נוהגין גם בערבית ליל פורים שלא לחלוץ את התפילין, שהניחו במנחה של תענית אסתר, עד אחרי המגילה, מטעם זה {ע}:

[לב] כשיש מילה, יש אומרים שימול קודם קריאת המגילה משום דכתיב וששון זו מילה {עא}. אבל מנהגינו לימול אחר שיצאין מבית הכנסת, כיון שמלים בבית {עב}:

+ הוסף תגובה חדשה

תגובות:

בטעינה...

+ שלח משוב

[מפת אתר](#) | [חזרו למעלה](#) | [צור קשר](#) | [חיוכה למסעות מחימן בוא](#)

זכות לימוד התורה בנוסח תימן ושימור המסורת והחייאת מורשת תימן

תעמוד לתורמים היקרים נאמני עדת תימן לברכה והצלחה ישועה ורפואה ומילוי כל משאלה.

תרום בשמחה ללימוד ילדי תימן

להפקיד או העברה בנקאית לחשבון הת"ת: מבשר טוב, בנק מרכנתיל, סניף גאולה 635 ירושלים. מספר חשבון 55631

לפרטים נוספים להתקשר לטלפון 050-4148077 תזכו למצוות עם שפע ברכה והצלחה.

אם יש בקשה מיוחדת לתפילת הילדים שלחו הודעה. אפשר גם בווטסאפ 054-2254768

מתימן יבוא הישיבה המרכזית לבני עדת תימן. ירושלים רחוב תרמ"ב 6. טלפון: 02-5812531 דוא"ל: mtyavo@gmail.com email: **פקס: 077-**

4448207 חשבון בנק הדאר: 4874867

מבשר טוב - ת"ת לבני עדת תימן רחוב יחזקאל 46 ירושלים. גני ילדים רחוב ארץ חפץ 112 כניסה ב ירושלים.

דוא"ל: mtyavo@gmail.com email:

לייבסיטי - בניית אתרים